

MEDNARODNA VAJA TRANS-CARPATHIA 2000

“Trans-Carpathia 2000” International Exercise

Cvetka Krajič Tomin*

Povzetek

Trans-Carpathia 2000 je bila prva vaja v okviru programa Partnerstva za mir zveze NATO, v kateri je Evroatlantski center za usklajevanje pomoči ob nesrečah (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre – EADRCC) preveril načrtovane postopke za usklajevanje mednarodne človekoljubne pomoči in zmožnosti Evroatlantske enote za pomoč ob nesrečah (Euroatlantic Disaster Response Unit – EADRU).

Vaja je bila razdeljena na dva dela, štabni in praktični del. Štabni del je potekal od 20. do 22. septembra na več lokacijah: v EADRCC (sedež zveze NATO v Bruslju), v ukrajinskem ministrstvu za nevarnosti (Ukrajina je bila kot gostiteljica vaje v vlogi države, ki ob nesreči zaprosi mednarodno skupnost za človekoljubno pomoč) in na matičnih lokacijah sodelujočih držav. Praktični del je potekal od 26. do 28. septembra v Ukrajini. Slovenija je aktivno sodelovala v obeh delih vaje.

Abstract

The “Trans-Carpathia 2000” exercise was the first NATO/PfP exercise in which the Euro-Atlantic Disaster Response Co-ordination Centre (EADRCC) practised planned procedures and evaluated Euro-Atlantic Disaster Response Unit (EADRU) capabilities.

The exercise was hosted by the Ukraine Ministry of Emergencies and Affairs of Population Protection against the Consequences of the Chernobyl Catastrophe (MOE).

The “Trans-Carpathia 2000” exercise was conducted in two phases, as a Command Post Exercise (CPX) and as a Field Exercise (FieldEx). The first phase (CPX) was aimed at improving planned procedures in the case of a request for international assistance from a stricken country, and took place from 20 to 22 September 2000.

The CPX was followed by a FieldEx in the Trans-Carpathian region of the Ukraine near the city of Uzhgorod from 26 to 28 September 2000. It included a simulated flood response exercise by disaster response elements from EAPC countries operating as EADRU assisting Ukrainian units. Activities were performed at several “working stations” and included search and rescue, provision of medical care, life support, water purification, cleaning of an oil spill in a river, rescue in a chemically contaminated area (in which the Slovene unit participated), and field coordination centre.

Both phases of the exercise were monitored by an independent Assessors Team, which provided a valuable report on its findings. Slovenia participated actively in both phases of the exercise.

Uvod

EADRCC, ki deluje v okviru NATA, je bil ustanovljen leta 1998 s soglasjem držav članic Evroatlantskega partnerskega sveta (EAPS), v njem pa poleg držav članic NATA sodelujejo države članice Partnerstva za mir. Kljub dejstvu, da je center v slabih dveh letih skrbel za usklajevanje človekoljubne pomoči v vrsti nesreč v okviru držav EAPS, so bili načrtovani postopki za ukrepanje ob nesreči tokrat prvič preverjeni v vaji.

Vaja Trans-Carpathia 2000 je bila razdeljena na štabni in praktični del. Štabni del je potekal od 20. do 22. septembra v EADRCC (sedež zveze NATO v Bruslju), v ukrajinskem ministrstvu za nevarnosti (Ukrajina je bila kot gostiteljica vaje v vlogi države, ki ob nesreči zaprosi mednarodno skupnost za človekoljubno pomoč) in na matičnih lokacijah sodelujočih držav.

Praktični del je potekal od 26. do 28. septembra v Ukrajini, v kraju Uzhgorod. Vaja je potekala kot simulacija ukrepanja ob poplavih velikih razsežnosti s sekundarnimi posledicami (izlitje nevarnih snovi), ko prizadeti državi prihitijo na pomoč enote držav EAPS v okviru EADRU. Aktivnosti so bile prikazane na več »delovnih postajah«: iskanje pogrešanih in reševanje (Search and Rescue), medicinska oskrba, zagotavljanje osnovnih pogojev za življenje (tudi oskrba s pitno vodo z različnimi metodami prečiščevanja), reševanje ob izlitju nevarnih snovi in delo Centra Združenih narodov za usklajevanje dejavnosti na območju nesreče (United Nations On Site Operation Coordination Centre – UN OSOCC).

Vajo, tako štabni kot praktični del, je spremljala neodvisna ocenjevalna skupina, ki so jo sestavljali predstavniki Avstrije, Švedske in Švice. Skupina je spremljala tudi priprave na vajo, saj so bili njeni člani navzoči na načrtovalnih kon-

ferencah. Vajo so analizirali in pripravili priporočila za izboljšanje stanja, ki jih je EADRCC posredoval vsem sodelujočim.

Namen vaje in glavni cilji

Namen vaje Trans-Carpathia 2000 je bil preizkusiti postopke EADRCC glede usklajevanja pomoči po prejemu zahtevka prizadete države, izboljšati sposobnost odzivanja NATA in partnerskih držav ob humanitarnih nesrečah ter oceniti zmogljivosti in zmožnosti EADRU za učinkovito reševanje in pomoč.

Cilji vaje pa so bili naslednji:

- usklajevanje s pristojnimi za vodenje akcij v primeru nesreče v Ukrajini (Local Emergency Management Authority – LEMA);
- usklajevanje dejavnosti z Uradom Združenih narodov za usklajevanje humanitarnih dejavnosti (United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – UN OCHA);
- urjenje pripravljenih postopkov za izvajanje nalog tako v EADRCC kot tudi v sodelujočih državah;
- urjenje pripravljenih postopkov za aktiviranje, napotitev, sprejem nacionalnih enot, ki tvorijo EADRU;
- regionalno sodelovanje med državami EAPS;
- evalvacija interoperabilnosti med sodelujočimi v EADRU.

Podmena vaje

Podmena vaje so bile katastrofalne poplave v transkarpatski regiji v Ukrajini. Scenarij je temeljil na izkušnjah iz poplav

* Avtorica članka je bila v času priprave in izvedbe vaje predstavnica Republike Slovenije v NATO EADRCC v Bruslju, cvetka.kt@skynet.be

leta 1998, ki so si jih pridobili tako v EADRCC kot v Ukrajini. Torej: poplave nastopijo zaradi dolgotrajnega deževja in nadpovprečnih količin padavin, večina rek v regiji prestopi bregove. Poplavljenih je prek 300 naselij, na ogroženem območju živi 400.000 ljudi, 21.000 prebivalcev je treba evakuirati. Infrastruktura je močno poškodovana, težave so s preskrbo s pitno vodo. Sekundarna posledica je proženje plazov in več nesreč z izlitjem nevarnih snovi v okolje. Ukrajina je izkoristila že vse svoje zmogljivosti za reševanje in pomoč prizadetemu prebivalstvu, zato je v EADRCC (NATO) poslala zahtevek za pomoč.

Sodelujoči so po opravljeni analizi vaje menili, da je bil scenarij dobro izbran in stvaren, saj se tovrstne nesreče lahko zgodijo v skoraj vseh državah EAPS.

Načrtovanje vaje in priprave nanjo

Za načrtovanje vaje in priprave nanjo je bila ustanovljena načrtovalna skupina, v kateri so predstavniki EADRCC in Ministrstva za nevarnosti Ukrajine opredelili koncept vaje in načrt priprav za izvedbo. Ožja načrtovalna skupina je bila običajno 5-članska, sestavljena iz 3 predstavnikov EADRCC in 2 predstavnikov ministrstva za nevarnosti. Ukrajinci so (glede na obravnavano problematiko) tokrat okrepili svoj del skupine. Dejavnosti je pripravil, vodil in usmerjal NATO, vendar v soglasju gostiteljem vaje, z ministrstvom za nevarnosti. Izvajanje dejavnosti je bilo predvsem naloga Ukrajine.

Načrtovalna skupina je pripravila dve načrtovalni konferenci, na katerih so bili tudi predstavniki skoraj vseh držav, ki so se že v začetni fazi opredelile kot sodelujoče v vaji, ter mednarodnih organizacij, sestala pa se je štirikrat. Vsa preostala dogovarjanja in usklajevanja so potekala prek elektronske pošte, telefonov in telefaksov.

Kot najpomembnejše načrtovalne dejavnosti lahko navedemo:

- delovni sestanek med EADRCC in ministrstvom za nevarnosti Ukrajine 4. in 5. aprila v Uzhgorodu v Ukrajini;
- prvo načrtovalno konferenco 4. in 5. maja v Uzhgorodu v Ukrajini;
- zaključno načrtovalno konferenco 21. in 22. avgusta v Uzhgorodu v Ukrajini;
- delovni sestanek EADRCC in ministrstva za nevarnosti Ukrajine, 15. septembra v Bruslju v Belgiji.

Poleg navedenih dejavnosti so bile pripravljene predstavitve za Višji odbor zveze NATO za civilno krizno načrtovanje (Senior Civil Emergency Planning Committee – SCEPC). V odboru so navzoči predstavniki vseh držav EAPS, ki so jih redno seznanjali s potekom priprav na vajo in načrtovanimi dejavnostmi.

Kljub enotnemu mnenju, da so načrtovanje in priprave vajo potekale ustrezno in pravočasno, so ocenjevalci in sodelujoči v vaji priporočili, da naj bodo v prihodnje vsaj tri načrtovalne konference, razporejene v daljšem časovnem obdobju.

Sodelujoči v vaji

V štabnem delu vaje so aktivno sodelovale naslednje države in mednarodne organizacije: Ukrajina, Belorusija, Madžarska, Moldova, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija ter UN OCHA in EADRCC (NATO). V omejenem obsegu (bolj informativno) so sodelovale še Češka, Hrvaška, Italija in Velika Britanija. Nekatere države so vajo in podmene »izkoristile« za urjenje nacionalne pripravljenosti na vseh ravneh, npr. Slovaška, ki je hkrati izvajala vajo na državni, regijski in lokalni ravni. V praktičnem delu vaje so sodelovale države in organizacije, navedene v preglednici 1.

Sodelovanje 12 držav in dveh mednarodnih organizacij dokazuje, kako velik pomen dajejo države EAPS in mednarodna skupnost prizadevanjem za učinkovitejšo usklajevanje mednarodne humanitarne pomoči ob nesrečah in potrebi po regionalnem sodelovanju. Kljub temu je ocenjevalna skupina menila, da je bilo sodelovanje v okviru držav NATA (le Poljska in Madžarska) v vaji premajhno.

Preglednica 1. Države in organizacije, ki so sodelovale v praktičnem delu vaje

Table 1. Participating nations and organisations in the field exercise

Države in Organizacije/ Countries and Organisations	Število udeležencev/ Number of participants
Belorusija / Belorus	38
Hrvaška / Croatia	10
Madžarska / Hungary	51
Moldova	10
Poljska / Poland	34
Romunija / Romania	25
Slovaška / Slovak Republik	74
Slovenija / Slovenia	5
Švedska / Sweden	9
Ukrajina / Ukraine	200
Regionalna organizacija Rdečega križa/ Regional Red Cross Organisation	6
UN OCHA	3 (2 predstavnika UN OCHA in 1 član iz Skupine za oceno posledic nesreče in usklajevanje pomoči iz Švice (United Nations Disaster Assessment and Coordination Team – UNDAC)
Ocenjevalna skupina	3 (iz Avstrije, Švedske in Švice)
EADRCC (NATO)	3
SKUPAJ / ALL	471

Slika 1. Koordinacija dela v OSSOC, ki so ga za UN OCHA vzpostavili pripadniki švedske Civilne zaščite (foto: D. Maršič)

Figure 1. Coordination of activities in OSSOC, set up for UN OCHA by the members of the Swedish Civil Protection team (photo: D. Maršič)

Slika 2. Reševanje iz vode v sodelovanju med ukrajinsko vojsko in slovaško Civilno zaščito (foto: D. Maršič)
Figure 2. Rescue operation on water jointly performed by the Ukraine Army and the Slovakian Civil Protection team (foto: D. Maršič)

Analiza vaje

Takoj po koncu štabnega dela vaje so sodelujoči v pisni obliki navedli vtise (first impression report) in prav tako po praktičnem delu vaje. Iz teh podatkov, iz analize na terenu takoj po koncu vaje, ko so vtisi še sveži (hot wash-up), in iz poročila ocenjevalcev je bil v EADRCC sestavljen osnutek analize vaje s priporočili za izboljšanje. Sledil je sestanek vseh sodelujočih (post evaluation meeting), na katerem je bilo poročilo o vaji (analiza) potrjeno.

Vaja Trans-Carpathia 2000 je bila ocenjena kot uspešna, saj so bili namen in cilji doseženi. Veliko je prispevala k razumevanju mehanizmov nujenja mednarodne humanitarne pomoči ter vloge mednarodnih organizacij (NATO/EADRCC in UN-OCHA), ki usklajujejo pomoč na mednarodni ravni. Sodelovanje med državami na tem področju, bilateralno in regionalno sodelovanje, usklajenost s standardi NATA ter navezovanje neposrednih stikov med ljudmi, ki na terenu, v resničnem življenju izvajajo zaščitno-reševalne dejavnosti, so neprecenljive vrednote.

Slika 3. Spuščanje reševalcev v reko Už (foto: D. Maršič)
Figure 3. Lowering rescuers into the Uzh River (photo: D. Maršič)

Analiza štabnega dela vaje

Trajanje in potek štabnega dela vaje so udeleženci ocenili kot primerna. Vsi udeleženci so »igrali« resno in odgovorno. Za v prihodnje so predlagali več nepredvidljivih dogodkov tam, kjer bi bilo potrebno, da bi pospešili dinamiko vaje. Toda, da bi to lahko izvedli, bi potrebovali dobro organiziran in utečen vodstveni kader (Directing Staff ali Distaff). Prav to je bila ena izmed večjih pomanjkljivosti vaje, saj je bila v tej vlogi le ena oseba v EADRCC.

Štabni del vaje je pokazal, da je iz EADRCC treba dopolniti poslana poročila o nesreči (Reporting Procedures). Natančni opis tega, kaj se je zgodilo (kdaj, kje, kako), koliko je bilo žrtev in kakšne so posledice, sprejeti in izvedeni ukrepi ipd., vse to so ključni podatki, potrebni za ustrezno usklajevanje mednarodne človekoljubne pomoči. Ko prizadeta država posreduje zahtevek za pomoč v EADRCC, mora le-ta vsebovati čim več podatkov o nesreči in posledicah in napoved razvoja dogodkov za 24, 48 in 72 ur.

Da bi skrajšali čas od prejema zahtevka za pomoč do začetka ukrepanja, bo EADRCC izboljšal komunikacijska sredstva in postopke. Kot najhitrejši prenosnik informacij se vse bolj uporablja elektronska pošta.

Sodelujoče države in člani ocenjevalne skupine so predlagali, naj bo štabna vaja vsako leto, neodvisno od praktične vaje, da bi tako približali in poenotili ukrepe ob nesreči, ko pri reševanju in odpravljanju posledic nesreče sodeluje mednarodna skupnost.

Analiza praktičnega dela vaje

Sodelujoče enote so pri izvedbi posameznih nalog pokazale visoko stopnjo strokovnosti. Toda glede na dejstvo, da je bil pri pripravi vaje dan prevelik poudarek programu za obiskovalce in goste, je praktična vaja potekala bolj kot predstavitev dejavnosti in zmožnosti posameznih enot.

Vodje enot so zato predlagali, naj bi bilo v prihodnjih vajah več skupnega urjenja kot izvajanja dejavnosti, predvsem na naslednjih področjih:

- Usklajevanje dejavnosti. Usklajeno delo vseh reševalnih enot na prizadetem območju je pogojeno s poznavanjem mehanizmov ukrepanja v mednarodnih humanitarnih akcijah. Vedenje o tem se razlikuje po posameznih državah. Pomembno vlogo imajo pri tem častniki za zvezo (Liaison Officers), ki so povezava

Slika 4. Postavitev baraj in črpanje onesnažene vode (foto: D. Maršič)
Figure 4. Setting up barriers and removing polluted water (photo: D. Maršič)

Slika 5. Prva oskrba poškodovancev (foto: D. Maršič)
Figure 5. Administering first-aid to injured persons (photo: D. Maršič)

Slika 6. Priprava pitne vode za prebivalstvo (foto: D. Maršič)
Figure 6. Preparing drinking water for the local population (photo: D. Maršič)

med centrom za usklajevanje dejavnosti na kraju nesreče (običajno je to UNOSOCC) in enotami, ki izvajajo zaščitno-reševalne dejavnosti. Častniki morajo biti za to vlogo dobro usposobljeni, poznati morajo mehanizme delovanja mednarodnih organizacij, predvsem UN OCHA in EADRCC. Nepogrešljivo je vsaj osnovno znanje tujega jezika (angleščine). Te mehanizme mora poznati tudi prizadeta država, ki zaprosi za pomoč, saj prav ona opredeljuje naloge, ki naj bi jih izvedle mednarodne enote, in jih usklajuje prek UN OSOCC (kjer so predstavniki vseh mednarodnih organizacij in enot). V prihodnje naj bi praktičnemu usposabljanju na tem področju dali večji poudarek.

- Povezljivost (interoperabilnost), predvsem komunikacijske opreme in postopkov, je bila ena večjih pomanjklivosti. Ob tem velja poudariti, da je tehnični vidik sekundaren. S kom in kako enote komunicirajo, komu poročajo, kdo lahko pomaga reševati komunikacijske težave, znanje angleškega jezika za osnovno sporazumevanje, vse to so vprašanja, ki še niso rešena. Eno izmed priporočil je tudi, naj enote določijo svojega častnika za komuniciranje.
- Podpora države gostiteljice ob vaji (v resnični situaciji prizadete države). Kljub dogovorom glede prestopa meje z Ukraino je bil postopek dolgotrajen (3 ure in več). Ob dejanskih nesrečah prehod meje ne bi smel biti dejavnik, ki bi upočasnil nudenje človekoljubne pomoči. Kjer je to urejeno z bilateralnimi in multilateralnimi dogovori med državami, je prehod meje tekoč (npr. v Sloveniji, na Hrvaškem, Madžarskem).
- Logistika. Ravno na tem področju obstajajo med državami velike razlike. Vaja je bila dobra priložnost za primerjavo opreme, oceno interoperabilnosti opreme in sredstev in s tem opredelitev potreb posameznih držav. EADRCC razmišlja o oblikovanju skupne enote za logistično podporo interventnim enotam, da bi skrajšali odzivni čas enot ob reševanju in zagotovili približno enake pogoje za delo.

Spremljajoče dejavnosti

Program za goste v organizaciji Ministrstva za nevarnost Ukrainje je bil zelo dobro pripravljen. Več kot 75 uradnih obiskovalcev iz 15 držav sta ves čas spremljala ukrajinski minister za nevarnost, g. Dourdynets, in direktor Direktorata za civilno krizno načrtovanje (CEPD) dr. Palmeri. Prvi dan je bil informativen, organiziran je bil ogled Centra za usklajevan-

je zaščite in reševanja (Joint Coordination Centre) v Uzhgorodu in različnih predstavitev. Sledil je ogled velikega območja, ki so ga avgusta 1998 prizadele katastrofalne poplave (porečje treh zakrpatških rek Tise, Uže in Rike). Gostitelji so predstavili tudi sanacijo poškodovanih objektov in preventivne ukrepe, ki so jih uvedli za varstvo pred morebitnimi ponovnimi poplavami. Naslednji dan je sledil ogled praktičnega dela vaje (s prikazom že navedenih zaščitno-reševalnih dejavnosti) in mednarodnega kampa, v katerem so bili nastanjeni pripadniki enot iz različnih držav. Enote, ki so sodelovale v vaji, naj bi bile sposobne »preživeti« na terenu vsaj dva tedna (t.i. »self-sufficiency«). Zvečer je minister Dourdynets priredil sprejem s kulturnim programom.

Obveščanju javnosti je bil dan velik pomen. Domača javnost v Ukraini in države EAPS so bile redno seznanjene s potekom priprav v obliki predstavitev prek različnih medijev in novinarskih konferenc. Med vajo je delovalo tiskovno središče, v katerem so imeli predstavniki različnih medijev vso tehnično in drugo podporo, da so lahko dogajanja na vaji in ob njej ustrezno predstavili javnosti. Vseskozi so bili prisotni predstavniki službe v okviru NATA za obveščanje javnosti (NATO Information Office) s snemalno ekipo iz Bruslja ter dokumentacijskega in informacijskega centra NATA (NATO Documentation and Information Centre) iz Kijeva. O dogodku so pozitivno in izčrpno poročali domači in tuji mediji.

Sklepne misli

Glede na omenjene rezultate vaje in ugotovljene pomanjkljivosti so bila predlagana naslednja priporočila, ki bi jih bilo treba upoštevati:

- v pripravah na vajo organizirati vsaj tri načrtovalne konference;
- države EAPS bolj podrobno seznaniti o načrtovani vaji pred začetkom proračunskega leta, v katerem naj bi bila vaja izvedena;
- ločiti štabno vajo od praktične vaje, v naslednjem triletnem obdobju naj bi bile vaje izvedene po naslednjem ključu: prvo leto štabna vaja, naslednje leto praktična vaja in tretje leto združena vaja (štabna in praktična);
- vsako leto izvesti krajše štabne vaje in tako izboljšati razumevanje in poenotiti standardne postopke ukrepanja (Standard Operating Procedures – SOP's) EADRCC, EADRU in držav EAPS;

Slika 7. Poljska bolnišnica (foto: D. Maršič)
Figure 7. Field Hospital (photo: D. Maršič)

Slika 8. Prevoz ranjencev (foto: D. Maršič)
Figure 8. Transporting injured persons (photo: D. Maršič)

- elaborat vaje v celoti posredovati pred začetkom vaje, skupaj s popravki in dopolnili, elaborat naj bo čim krajši, operativen in razumljiv;
- določiti ustrezno kadrovsko strukturo na vseh vadbenih lokacijah;
- vse zahtevke za pomoč in nudenje pomoči (tudi bilateralno) posredovati tudi EADRCC in/ali UN-OCHA;
- dopolniti SOP's EADRCC z zahtevo po bolj razdelanih zahtevkih za pomoč, ki naj vključujejo tudi napoved razvoja dogodkov;
- uvesti mesečno preverjanje delovanja komunikacijskih sredstev med EADRCC in prestolnicami EAPS ter izboljšati komunikacijsko strukturo EADRCC;
- v naslednji vaji dati poudarek urjenju za boljšo koordinacijo med enotami, lokalnimi oblastmi in UN-OSOCC, predvsem urjenju častnikov za zvezo (liaison officers);
- v enotah določiti častnika, odgovornega za komunikacije (communications officer), z vsaj osnovnim znanjem angleškega jezika, izboljšati postopke na tem področju;
- v koncept EADRU vključiti skupno logistično enoto.